

Er wordt nergens gewerkt . . . De bevolking is hier en daar wezenloos'¹ – wezenloos van angst voor de toekomst. De explosies die men hoorde, de rookwolken die men zag opstijgen, toonden aan dat de vijand oppermachtig was; velen waren bovendien van mening dat hij tot zijn immense vernielingen was overgegaan om de gehele naoorlogse wederopbouw van Nederland vrijwel onmogelijk te maken. Hoe zou men weer werk kunnen krijgen en zijn brood kunnen verdienen als Nederland ter zee geïsoleerd was?

Ook onder de Duitsers waren er die het fanatisme dat uit de havenvernielingen bleek, allerminst toejuichten. Met name Seyss-Inquarts *Beaufragter* in Rotterdam, dr. C. Völckers, had zich met hand en tand, maar vergeefs, tegen de vernieling van de Rotterdamse haven verzet. Op een van de laatste septemberdagen wist hij Seyss-Inquart naar Rotterdam te halen voor een gesprek waaraan ook de Rotterdamse *Kampskommandant* zou deelnemen. Toen de *Reichskommissar*, aldus later Völckers, 'uit de auto stapte en ik hem voor mijn woning begroette, trapte hij op de glasscherven van de door de luchtdruk vernielde deurruit van mijn woning.' De *Kampskommandant* stelde voor dat men de vernielingen die nog steeds gaande waren, van een schip af zou gadeslaan. 'Aber meine Herren', antwoordde Seyss-Inquart, 'das ist doch kein Schauspiel, das man sich ansieht!' 'Toen ik', aldus weer Völckers, 'bij zijn vertrek de *Reichskommissar* in zijn jas hielp, drukte hij mij zwijgend de hand en zei daarop: 'Das geht allerdings gewaltig auf die Nerven.'²

Wel te verstaan: de havenvernielingen waren, gelijk reeds gezegd, buiten Seyss-Inquart om gegaan.

Voor de Duitse reactie op de Spoorwegstaking gold dat niet.

De bezetter en de Spoorwegstaking

Eerder schreven wij dat de Spoorwegstaking de bezetter wel moest treffen als een bij uitstek gevoelige aantasting van zijn gezag. Dat deed zij inderdaad. In Seyss-Inquarts op 5 september gepubliceerde bekendmaking over de *Ausnahmezustand* was o.m. gezegd: 'De bevolking moet orde en rust bewaren . . . Ieder verzet, iedere verstoring van de openbare orde,

¹ H. Diemer: *Op de rand van leven en dood. De laatste negen bezettingsmaanden: de barre winter van 1944-1945 en het dodelijk angstige voorjaar 1945* (1946), p. 12-13. ² Gemeentepolitie Rotterdam: p.v. C. Völckers (31 juli 1946), p. 33-34 (Doc I-1808, a-2).